

7. Семенов Г. А. Міжнародні економічні відносини: аналіз стану, реалії і проблеми Навчальний посібник. -А»: Центр навчальної літератури. 2006. - 231 с.

Харитонов Роман Феліксович

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Мазур Максим Ярославович

*здобувач вищої освіти факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції)*

Національного університету «Одеська юридична академія»

**ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС
ВІЙНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА СУЧАСНИЙ СТАН**

Світова тенденція розвитку та актуалізації норм міжнародного права в першу чергу пов'язана з глобальними викликами, що існують в сучасному суспільстві. Процес реалізації міжнародно-правових приписів в життя та успішне їх застосування залежить від ефективної взаємодії багатьох чинників, які існують на наш час.

В нашому світі ще з давніх віків ведеться боротьба за владу та вплив на міжнародній арені. Світова історія пам'ятає жорстокі наслідки, що були спричинені двома світовими війнами. Руїнація, економічна криза, знищення мирних міст та сіл, і, найголовніше, загибель мільйонів людей, в тому числі і мирного населення. Здавалось би, з розвитком прогресивного суспільства, впровадженням нових політико-ідеологічних напрямів, та поширенням демократичних національних режимів, про будь-які кровопролитні збройні конфлікти і мови не може бути.

Однак, як показують невтішні тенденції розвитку збройних конфліктів початку 21 століття (війна в Іраку, війна в Афганістані, російсько-грузинська війна, збройні конфлікти в Сирії, Ємені, війна на сході України з 2014 року та

повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України, як повномасштабна фаза війни, розпочатої ще в 2014 році) [4], навіть в епоху розвиненого суспільства такі шляхи вирішення конфліктів доволі активно використовуються.

Відомо, що в науці міжнародного права важливу ролі відіграє міжнародне гуманітарне право, яке ще називають «правом війни». Ця галузь міжнародного публічного права, застосовується під час збройних конфліктів з метою обмеження засобів та методів ведення воєнних дій. Застосування принципів та норм міжнародного гуманітарного права, в першу чергу, спрямоване на захист цивільного населення від впливу збройного конфлікту та тих, хто припинив брати участь у бойових діях.

Так, існування потреби запровадити нові, більш чіткі правила ведення війни постало перед світовою спільнотою після кінця Другої світової війни, яка є найбільш кровопролитною за всю історію людства, наслідком якої стали мільйони жертв, у тому числі й серед цивільного населення. У відповідь на такі жорстокі події, на Дипломатичній конференції ООН, що відбулася в Женеві з 21 квітня по 12 серпня 1949 року були підписані Женевські конвенції - міжнародні багатосторонні угоди в сфері законів і звичаїв війни, що спрямовані на захист жертв збройних конфліктів, які ще називають «правом Женеві». Також до джерел міжнародного гуманітарного права слід віднести Додаткові протоколи, які разом з чотирьома Женевськими конвенціями становлять нормативну основу діяльності даної галузі міжнародного права.

Сам факт початку збройного конфлікту ще не є порушенням правил ведення війни. Дані заборони вже стосуються самих засобів та методів ведення війни, які використовують воюючі держави, по відношенню до населення цих країн.

На даний момент, у зв'язку з ситуацією, що склалась в Україні, а саме: повномасштабне вторгнення армії Російської федерації всій території нашої держави, гостро постали питання, щодо дотримання прав людини.

Військові Російської Федерації порушують не лише правила та звичаї ведення війни, а й загально-людські принципи міжнародного права. Наша країна зараз знаходиться у дуже важкій ситуації, адже значний відсоток серед жертв цієї війни складає цивільне населення, багато з яких - діти.

Відомо, що воєнні злочини - це порушення норм міжнародного гуманітарного права, які вчиняються під час збройного конфлікту міжнародного або неміжнародного характеру.

Справами, щодо воєнних злочинів займається Міжнародний кримінальний суд. Дана судова установа має міжнародну територіальну юрисдикцію та діє на підставі Римського статуту. Незважаючи на те, що Україна ще не ратифікувала його, вона визнала юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на підставі двох заяв Верховної Ради України – щодо подій Майдану 2014 року та щодо подій в Криму і на Донбасі 2015 року. Після повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації на територію нашої держави постало першочергове та невідкладне питання, щодо притягнення країни-агресора до міжнародної відповідальності на найвищому рівні [3]. У зв'язку з такою необхідністю було прийняте рішення щодо широкого розслідування та збору доказів злочинної та нелюдської діяльності російських військових на території мирних міст нашої країни. Відомо, що на території воєнних дій в Україні неодноразово працювали численні міжнародні слідчі групи та прокурор Міжнародного кримінального суду.

Опрацювавши інформацію, стосовно сучасного стану та найбільш частих випадків порушень прав людей під час війни на території України з боку військових формувань Росії можна дійти висновку, що більшість цих порушень містить системних характер та є вчиненими з особливою жорстокістю.

Найважливішою заборобою, на нашу думку, яка не повинна порушуватись ні за яких обставин, є заборона вчиняти вбивства та насильницькі дії щодо цивільного населення. Одним з найжахливіших прикладів порушення цих норм є цілеспрямовані вбивства цивільного

населення. Варто зазначити, що мова тут іде не стільки про ракетні обстріли українських мирних міст, які за своїм змістом теж є грубими порушенням, скільки про масові випадки цинічних розстрілів цивільного населення російськими солдатами на територіях, що перебували під окупацією. Такі випадки відомі в Бучі, Ірпені, Гостомелі та в десятках інших населених пунктів.

Доволі частими є випадки пограбування цивільного населення України на окупованих територіях. В основному окупанти незаконно проникають в житло та інші приміщені, які знаходяться у власності українців та викрадають там абсолютно все. Окрім простого пограбування російські військові вчиняють нищення майна наших громадян, приводячи його в стан, непридатний до подальшого використання.

Ще однією проблемою постає нехтування заборонами переміщення цивільного населення на територію держави-окупанта. Порушення цієї вимоги міжнародного гуманітарного права доволі активно здійснює російська армія. Вже сьогодні відомі масові випадки незаконного вивезення людей з деяких тимчасово окупованих територій України на сторону противника. Зокрема, зафіксованими є випадки вивезення наших громадян на територію Російської Федерації. Українська влада закликає міжнародну спільноту до активної співпраці, задля вирішення даного питання та повернення всіх українців, яких було нелегально та примусово переміщено на територію держави-агресора [1].

Вкрай гостро постає питання, щодо порушення норм Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни, а саме про заборону насильницьких дій, в тому числі сексуального характеру, щодо жінок та дітей [2].

На жаль, протягом кількох місяців ведення війни, було зафіксовано чимало випадків зґвалтування російськими солдатами та офіцерами українських цивільних жінок та неповнолітніх дітей. Траплялись навіть випадки масових зґвалтувань, вчинених жорстоким способом. За даними українських психологів, які проводять терапію з постраждалими, внаслідок

такого жорстокого поводження з жінками та дітьми, більшість з потерпілих зазнали не лише серйозних фізичних ушкоджень, а й отримали важкі психічні розлади здоров'я та потребують довготривалої реабілітації.

Як відомо, злочин геноциду, щодо українців – це цілеспрямовані протиправні дії, направлені на знищення українського народу, як нації в цілому.

Російські війська усвідомлено вчиняють всі можливі порушення правил війни з однією метою – остаточного знищення українців не лише фізично, а й морально, шляхом залякування, катування, зневажливого ставлення, сексуального та морального насилля.

Отже, підсумовуючи та аналізуючи викладений нами матеріал, можна дійти висновку, що у сучасному світі дійсно гостро постало питання, щодо порушення прав цивільного населення під час численних збройних конфліктів. Сучасні міжнародні правові інституції, у сфері захисту прав людей повинні використовувати весь свій потенціал заради розв'язання сучасних проблем, що постали перед світовою спільнотою та недопущення в майбутньому таких порушень. Адже людство повинно вірити, що світле майбутнє таки існує.

Джерела:

1. Війна має свої закони та звичаї. Проте Росія порушує майже кожен з них. Розбір заборони : веб-сайт URL: <https://zaborona.com/vijna-maye-svoyi-zakony-ta-zvychayi-prote-rosiya-porushuye-majzhe-kozhen-z-nyh-rozbir-zaborony/> (дата звернення: 06.11.2022).

2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни, Женева, 12 серпня 1949 року URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 07.11.2022).

3. Міжнародний кримінальний суд – шлях до Гааги та репарацій : веб-сайт URL :

https://lb.ua/blog/olena_moshenets/527492_mizhnarodniy_kriminalniy_sud-shlyah.html (дата звернення: 08.11.2022).

4. Світова мапа війн. Де і за що сьогодні воює людство

URL:https://espreso.tv/article/2017/07/24/khto_z_kym_i_za_scho_voyuye_sogodni_v_svit (дата звернення: 06.11.2022).